

ОДГОВОРИ НА НАЈЧЕШЋЕ ПОСТАВЉАНА ПИТАЊА У ВЕЗИ С ПРИЗНАВАЊЕМ ПРИХОДА ОД КАМАТА НА ОБЕЗВРЕЂЕНЕ ПЛАСМАНЕ (UNWINDING)

Последњи пут ажурирано: новембар 2014. године

Релевантни извештајни (рачуноводствени) оквир

Релевантни извештајни (рачуноводствени) оквир за састављање финансијских извештаја банака представљају Међународни стандарди финансијског извештавања (МСФИ), у складу са чланом 20. Закона о рачуноводству (Закон). У поменутом члану се наводи да „за признавање, вредновање, презентацију и обелодањивање позиција у финансијским извештајима, велика правна лица, [...] примењују МСФИ.“. У том контексту, у складу са Законом, од банака се очекује пуна примена преведених стандарда¹ почев од финансијских извештаја састављених на дан 31. 12. 2014. године.

Зашто је укинута суспендована камата?

Концепт суспензије прихода и потраживања по основу камата није био усклађен са захтевима из МРС 18 (30.а, 34), као и МРС 39 (9, АГ. 5–8) за признавање прихода од камата применом метода ефективне каматне стопе. Отклањањем обавезе банака да суспендују (искњижавају) камату одређеног степена наплативости обезбеђује се усаглашеност контног оквира с признавањем прихода од камата у складу са МРС 18 и 39 у том делу.

Која врста евиденције пословних промена се очекује на рачунима 70 у контексту примене unwinding-а?

Како би техничка примена признавања прихода од камата на обезвређене пласмане била олакшана, извршена је корекција у списку рачуна (контни оквир објављен је у „Службеном гласнику“, бр. 71/2014) укидањем рачуна 704 и 709, односно рачуна евиденционе камате 930 и 980 у ванбилансу. С обзиром на корекцију претходног контног оквира, на прописаним контима групе 70 очекује се признавање и евидентирање прихода од камата у складу са захтевима МСФИ, који укључују и приходе на обезвређене пласмане у складу с рачуноводственом политиком банке. У ову групу обезвређених пласмана убрајају се и они који су појединачно значајни (за које банка треба да примени метод unwinding-а код признавања прихода од камата, односно од којег може да одступи док год је то у сагласности са МРС 39²), као и они код којих постоји објективан доказ обезвређења, али нису појединачно значајни. Материјалност ће бити предмет усаглашавања између банке и спољног ревизора.

¹ Члан 3. Закона о рачуноводству, односно преводи стандарда објављени у „Службеном гласнику“, бр. 35/2014.

² Претходно неопходно да буде задовољена претпоставка да ефекти одступања од метода ЕКС нису материјално значајни и да банка то може да документује.

Очекивања супервизора банака у погледу евидентирања пословних промена у вези с признавањем прихода од камате на обезвређене пласмане

Од пословних банака очекује се пуна примена МСФИ приликом састављања финансијских извештаја, чиме је руковођен и рад Радне групе³ током 2014. године на усклађивању подзаконске регулативе са Законом о рачуноводству. Са тог аспекта, крајњи резултат примене овог приступа је и уклањање одредаба из претходног контног оквира⁴ којим је био прописан поступак суспензије прихода од камате на пласмане одређеног степена наплативости. Супервизор очекује од пословних банака да за признавање и одмеравање финансијских инструмената примењују МРС 39 у његовом пуном обиму. Одступања од стандарда су могућа само уколико је реч о трансакцијама које нису од материјалног значаја⁵, при чему се материјалност утврђује на релацији између банке и спољног ревизора. Народна банка Србије ће, као супервизор, свакако у периоду након ступања на снагу нове регулативе из области рачуноводства обратити пажњу и на начин на који банке и ревизори цене материјалност. Независно од наведеног, кључно очекивање супервизора у погледу састављања финансијских извештаја је да банке, у складу са МСФИ, теже достизању високих стандарда у погледу квалитета, транспарентности и упоредивости информација које су у њима садржане, чиме би се омогућио висок квалитет финансијских извештаја за потребе широког круга корисника који на бази тих извештаја доносе своје економске одлуке.

Зашто је укинут рачун 930/980 – суспендована камата (стари КО), односно 930/980 – евиденциона камата (нови КО)

Основни разлог укидања рачуна 930 (претходно суспендоване/евиденционе камате) јесте олакшавање примене различитих начина (техника) евидентирања прихода од камате на обезвређене пласмане. На тај начин јасно се ставља до знања да су различити начини евидентирања ових промена прихватљиви са аспекта донете регулативе, при чему је кључно ограничење захтев да одабрана рачуноводствена политика банке не одступа од МРС 39, као и да су приходи од обезвређених пласмана реално признати и евидентирани у оквиру рачуна групе 70. Задржавањем рачуна 930 очекивало би се да свака банка има обавезу да евиденциону камату евидентира на овом рачуну, чиме би се створили суштински непотребни захтеви код оних банака које већ имају имплементиран концепт *unwinding-a* (нпр. кроз приступ *Interest revenue correction* или на неки други начин), а истовремено се не ограничавају оне банке које би желеле да наставе с књиговодственим евидентирањем ове врсте обрачунате неприходоване камате (нпр. то могу учинити користећи рачун 933/983). Такође, банке које се, у складу са својом рачуноводственом политиком, уопште не определе да књиговодствено евидентирају евиденциону камату, то могу учинити у својим помоћним књигама, што такође не одступа од прописане регулативе.

³ Радна група за израду прописа које Народна банка Србије доноси на основу Закона о рачуноводству, основана Решењем гувернера, Г. бр. 439 од 22. јануара 2014.

⁴ „Службени гласник РС“, бр. 98/2007, 57/2008 и 3/2009.

⁵ Концептуални оквир: КК11 Информација је материјално значајна ако њено изостављање или погрешно приказивање може да утиче на одлуке које корисници праве на основу финансијских информација о одређеном извештајном ентитету. Другим речима, материјалност је аспект релевантности својствен одређеном ентитету који је заснован на природи или величини, или оба, ставки на које се информације односе, у контексту финансијског извештаја појединачног ентитета. Сходно томе, Одбор (IASB) не може да одреди јединствену квантитативну границу материјалности, нити да предодреди шта може бити материјално значајно у датој ситуацији.

На који начин третирати салдо стања на рачуну 930/980 – суспендована/евиденциона камата у контексту нове шеме контног оквира приликом његовог брисања из контног оквира

Рачуноводствене политике банака су изузетно разноврсне када је реч о суспендованом приходу/потраживањима по основу камата на пласмане одређеног степена наплативости. С обзиром на комплексност очекиваних корекција билансних и ванбилансних позиција у контексту примене нових рачуноводствених прописа у домену признавања прихода од камата на обезвређене пласмане, као и на немогућност прописивања шеме прекњижавања која би била релевантна и применљива за све банке, намеће се као нужност примена појединачног приступа (од банке до банке). Поменути приступ банке ће морати да развију индивидуално или у сарадњи са спољним ревизором/консултантом, у складу са одабраном рачуноводственом политиком за признавање прихода од камата на обезвређене пласмане. У том смислу, аналитичка стања с рачуна 930/980 – Потраживања за суспендовану камату, који се 31. 12. 2014. године гаси, банке могу пренети на (а) 020 и 080 као каматна потраживања по НПЛ и другим пласманима са одговарајућом исправком вредности на 029 и 089, уз истовремено искњижававање ванбилансне евиденције (сторно) на 930 и 980 или на (б) 933 и 983 као евиденциону камату чија је наплата крајње неизвесна и која се налази у судском или сличном процесу, уз истовремено искњижававање ванбилансне евиденције (сторно) на 930 и 980 или (в) извршити трајно искњижававање с конта 930 и 980 као дефинитивно ненаплативо каматно потраживавање, уз примену интерних аката и процедура банке за спровођење оваквог поступка.

Unwinding, редослед у наплати потраживања и члан 313.⁶ Закона о облигационим односима

У практичној примени евидентна је недоумица у погледу односа између члана 313. ЗОО и редоследа у наплати потраживања по основу камате и главнице за обезвређени пласман, у складу са МСФИ. Кључни извор забуне представљају ванбилансне категорије суспендоване камате (у складу са старим контним оквиром), односно евиденционе камате (у складу с новим контним оквиром)⁷. МРС 39 не прецизира редослед у наплати потраживања банке (по основу камате и главнице), већ за износе наплате, у зависности од околности случаја, умањује књиговодствену, односно амортизовану вредност пласмана (која укључује и главницу и затечену камату до момента обезвређења). Дакле, реч је о *билансним категоријама* потраживања по основу доспелих камата и главнице пласмана. У ту сврху, због практичности, банка свакако може да определи редослед у наплати користећи одредбе члана 313. ЗОО. Међутим, нужно је напоменути да ванбилансне евиденционе категорије (након напуштања концепта суспендоване камате) никада нису ни испуниле критеријум *билансног признавања*, те не могу ни бити предмет приоритетног умањења у поступку наплате потраживања које се обезвређује у складу са МСФИ. Додатно, банка у својој помоћној евиденцији може определити редослед у наплати у складу са чланом 313, чиме обезбеђује усаглашеност извода отворених ставки с клијентом, с тим да редослед у наплати банка с клијентом може и другачије да уреди, имајући у виду

⁶ Члан 313 – „Ако дужник поред главнице дугује и камате и трошкове, урачунавање се врши тако што се прво отплаћују трошкови, затим камате и најзад главница“.

⁷ Иако у новом контном оквиру неће постојати појединачни рачун евиденционе камате, банке које виде потребу да књиговодствено евидентирају износ евиденционе камате могу да за ту намену определе конто 933 Остала билансна актива.

диспозитивни карактер одредаба ЗОО дефинисан у члану 20⁸. Неопходно је да банка приликом одређивања у редоследу наплате, као између осталог и у свим другим ситуацијама, у фокус стави суштину економске трансакције изнад правне форме као један од фундаменталних захтева у примени МСФИ⁹.

Улога и циљ илустративних примера сачињених од Народне банке Србије

Наведени документ представља оквирне смернице у домену проблематике признавања прихода од камата на обезвређене пласмане, у складу с рачуноводственом политиком банке. Његова сврха је упознавање с концептом и различитим аспектима теме која је обрађена како би пословним банкама било олакшано разумевање и практична примена одређених делова подзаконске регулативе из области рачуноводства, која је донета у складу са Законом о рачуноводству. Овај документ није регулатива, не обрађује све могуће опције које се могу јавити у пракси, нити му је циљ да буде ауторитативни текст из предметне области. Другачије презентације књиговодственог евидентирања прихода од камата на обезвређене пласмане од приказаног у овом илустративу су такође прихватљиве док год не одступају од захтева МРС 39.

Питање одлагања примене концепта *unwinding-a* (тј. дефинисања прелазног периода у примени)

Закон о рачуноводству формулацијом члана 20¹⁰ није оставио простора за дефинисање одредаба у нижим правним актима којима би се утицало на начин и динамику примене МСФИ. Исти закључак произлази и из сагледавања прелазних и завршних одредаба тог закона. Свако потенцијално одлагање, које би било дефинисано одредбама из подзаконских аката, које би донела Народна банка Србије, а које би подразумевало прелазна решења (попут предлога УБС-а, на период од две до пет година)¹¹, ефективно би значило одступање од одредаба Закона о рачуноводству, чиме би нижи правни акт био неусаглашен са Законом.

⁸ Члан 20 – „Стране могу свој облигациони однос уредити друкчије него што је овим законом одређено, ако из поједине одредбе овог закона или из њеног смисла не произилази што друго“.

⁹ Концептуални оквир МСФИ 4.6. „Приликом оцењивања да ли ставка испуњава дефиницију имовине, обавезе или капитала, потребно је обратити пажњу на њену основну суштину и економску реалност, а не само на њен правни облик“.

¹⁰ За признавање, вредновање, презентацију и обелодањивање позиција у финансијским извештајима, велика правна лица, правна лица која имају обавезу састављања консолидованих финансијских извештаја (матична правна лица), јавна друштва, односно друштва која се припремају да постану јавна, у складу са законом којим се уређује тржиште капитала, независно од величине, примењују МСФИ.

¹¹ <http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Aktivnosti/Finansijskolzvestavanje/Aktuelno/Dopis%20NBS%20-%20Unwinding.pdf>.